
Skapelse, evolution och vanliga kristna

Hur får vi vetenskapens data att stämma med Skriftens undervisning? Den enklaste vägen för vetenskapen vore antagligen att svara: ”Vem bryr sig om Skriften och teologi?” Men då misslyckas man att göra Bibelns auktoritet rättvisa, något Jesus själv tog ytterst seriöst.

Av **Tim Keller**

EN BESKRIVNING AV PROBLEMET

Det finns många sekulära och många evangeliska röster som håller med om en ”truism” – att om du är en ortodox [renlärig, övers. anm] kristen som håller Bibelns auktoritet högt, kan du inte tro på evolution i någon tänkbar form. Nyateistiska författare som Richard Dawkins och kreationistiska författare som Ken Ham tycks ha nått konsensus kring detta, och mer och mer ser också vanliga människor detta som en given sanning. Om du tror på Gud, kan du inte tro på evolution. Om du tror på evolution, kan du inte tro på Gud.

Detta orsakar problem för både tvivlare och troende. Många troende i västvärlden har noterat de medicinska och teknologiska framsteg som uppnåtts genom vetenskapen och är tacksamma för dem. Och de har en väldigt positiv inställning till vetenskapen. Hur ska de då kunna förena det som vetenskapen tycks säga om evolutionen med sin traditionella teologiska tro? Sökare och andra

som är intresserade av kristen tro kan få ännu svårare att få ihop bilden. De kan känna sig dragna till mycket i den kristna tron, men de tänker: ”Jag förstår inte hur jag ska kunna tro på Bibeln om det innebär att jag måste förkasta vetenskapen.”

Men det finns också många som ifrågasätter premissen att tro och vetenskap är oförenliga. Många tror att en hög syn på Bibeln inte kräver tro på endast en beskrivning av vårt ursprung. De hävdar att vi inte behöver välja mellan en vetenskapskritisk religion eller en religionskritisk vetenskap.¹ De menar att det finns en mängd olika sätt Gud kan ha använt för att ge upphov till skapelsen av olika livsformer och det mänskliga livet med hjälp av evolutionära processer. De menar också att påståenden om att ortodox kristen tro och evolutionsbiologi är oförenliga är kraftigt överdrivna.²

Så har det till exempel funnits flertalet försök

att hävda att det kan finnas evolutionära skäl till människans religiösa tro. Det vill säga att förmågan till en religiös tro är ”adaptiv” [som har med anpassningsbarhet att göra, övers. anm.]- eller har med andra adaptiva karaktärsdrag att göra som förts vidare från våra förfäder eftersom de främjade vår överlevnad och reproduktion. Någon konsensus kring detta finns inte bland evolutionsbiologer. Inte desto mindre tycks redan själva förslaget vara en direkt antites till varje slags tro som innebär att Gud är en objektiv verklighet. Det hindrar inte den kristne filosofen Peter van Inwagen att fråga:

”Anta att Gud existerar och vill att övernaturlig tro ska existera allmänt hos människorna, och ser (han skulle se detta om det vore sant) att vissa funktioner vore fördelaktiga för mänskliga varelser att besitta (fördelaktiga ur en evolutionär synvinkel: befrämjande överlevnad och reproduktion, vilket naturligt skulle få konsekvensen att övernaturlig tro i sinom tid skulle finnas allmänt hos människorna. Varför skulle han inte tillåta att dessa funktioner blev orsak till det han vill uppnå? – närmast som en mänsklig bildesigner kan använda överskottsvärmen från motorn till att hålla passagerarna varma.”³

Van Inwagens argument är sunt. Även om vetenskapen kan bevisa att religiös tro har en genetisk komponent som vi ärver från våra förfäder, vore ett sådant fynd inte oförenligt med tron på att Gud är verklig eller ens den kristna trons sanninganspråk. Det finns inga logiska skäl att utsluta att Gud kan ha använt evolutionen för att predisponera människor att i stort tro på Gud, så att människor har förmågan att överväga sann tro på evangeliet när de hör det förkunnas. Detta är bara ett av många tillfällen då den påstådda oförenligheten mellan ortodox tro och evolution börjar blekna bort efter mer underbyggd reflektion.

Oavsett detta förblir många församlingsmedlemmar förvirrade eftersom rösterna som argumenterar för att biblisk ortodoxi och evolution är

oförenliga talar högre och mer framträdande än alla andra. Vad krävs det för att kristna lekmän, församlingsmedlemmar, ska få hjälp att se en större samstämmighet mellan det vetenskapen säger oss om skapelsen och det Bibeln lär oss om den?

PASTORN OCH FOLKET

Enligt min bedömning innebär det som vetenskapen i dag säger oss om evolutionen fyra huvudsakliga svårigheter för bibeltroende protestanter. Det första gäller *Bibelns auktoritet*. För att tala om evolution måste vi åtminstone se Bibelns första kapitel som en icke bokstavlig redogörelse. Frågorna som då väcks följer tankebanan vad detta i så fall innebär för uppfattningen att Bibeln är vår slutgiltiga auktoritet. Om vi inte tar en del av Bibeln bokstavligt, varför ska vi då ta någon del bokstavligt? Tillåter vi då inte egentligen att vetenskapen sätter sig i domarsätet för hur vi ska förstå Bibeln istället för tvärtom?

Den andra svårigheten är *förväxlingen mellan biologi och filosofi*. Många av de starkaste förspråken för evolution som en biologisk process (som Richard Dawkins) ser den också som en ”Grand Theory of Everything” – En överordnad teori om allt. De använder det naturliga urvalet inte bara för att förklara alla mänskliga beteenden, utan också för att ge de enda giltiga svaren på de stora filosofiska frågorna, som varför vi är till, vad livet handlar om och varför den mänskliga naturen är som den är. Medför inte tron på denna enda idé (att livet är ett resultat av evolutionen) att vi också accepterar hela denna världsbild?

Den tredje svårigheten gäller *Adam och Evas historicitet*. Ett sätt att förlika sig med det som vetenskapen i dag säger om evolutionen är att anta att berättelsen om Adam och Eva är symbolisk och inte bokstavlig. Men vad får detta för konsekvens för Nya testamentets undervisning i Romarbrevet 5 och 1 Korintierbrevet 15 om att vår syndfullhet beror på vår relation till Adam? Om vi inte tror på ett historiskt syndafall, hur

blev vi människor då vad Bibeln säger att vi är – syndiga och fördömda?

Den fjärde svårigheten gäller *problemet med våld och ondska*. Ett av de största hindren för människor att tro på Gud är problemet med lidande och ondska i världen. Varför, frågar sig många människor, skapade Gud en värld där våld, smärta och död är endemiska? Den traditionella teologins svar är att han inte gjorde det. Han skapade en god värld men gav också människan en fri vilja, och genom deras olydnad och fall kom död och lidande in i världen. I en evolutionär process förstås däremot våld, död och rov på de svagare att vara själva motorn för hur livet utvecklas. Om Gud för fram livet genom evolution, hur förenar vi det med tanken på en god Gud? Ondskans problem tycks innebära större svårigheter för den som tror på en teistisk [gudsstyrd] evolution.

Jag har varit pastor i nästan 35 år, och under dessa år har jag pratat med många församlingsmedlemmar som kämpar med relationen mellan modern vetenskap och ortodox tro. I våra medlemmars sinnen är det de första tre svårigheterna som märks mest. Den fjärde svårigheten – problemet med lidande och död – har medlemmarna inte lyft fram så ofta till mig. Men på sätt och vis går lidandets problem hand i hand med den tredje frågan om syndafallets historicitet. Utan den traditionella synen på fallets historicitet, blir frågan om ondskan i världen mer utmanande.

Mot denna bakgrund ska jag lägga ut tre grundläggande problem som kristna församlingsmedlemmar har med den vetenskapliga beskrivningen av biologisk evolution. Min genomgång här ersätter dock inte behovet av obehagliga vetenskapliga argument och svar på dessa frågor. Detta är pastorala svar och råd på populärnivå. Som pastor har jag till stora delar förlitat mig på experternas arbete. Den första frågan, om Bibeln auktoritet, har krävt att jag lutat mig mot de bästa exegeterna och bibellärarna. För den andra frågan, om evolutionen som en allomfattande teori, har jag behövt luta mig mot filosoferna. Och när vi kommer till den tredje frågan, om Adam och

Eva, har jag sökt mig till teologerna.

Kort sagt måste jag som pastor, om jag vill hjälpa både troende och intresserade att relatera till vetenskap och tro som ett sammanhang, läsa böcker av både vetenskapsmän, exegeter, filosofer och teologer och uttolka dem för mitt folk. Någon kanske hävdar att detta är att lägga en för stor börda på pastorer, och att de helt enkelt borde hänvisa sina församlingsmedlemmar direkt till det forskarna skrivit. Men om inte pastorer är rustade att destillera och förstå det forskarna i olika discipliner skrivit, hur kan vi då förvänta oss att medlemmarna är det? Detta är något som kyrkans medlemmar vill att deras pastorer ska göra. Vi måste fungera som en bro mellan å ena sidan den akademiska världen och å andra sidan vardagen i samhälle och kyrka. Jag är väl medveten om vilken ansträngning detta är. Jag tror inte att det någonsin har funnits en kultur där arbetet som pastor har varit mer utmanande. Inte desto mindre tror jag att detta är vår kallelse.

TRE FRÅGOR FRÅN FÖRSAMLINGSMEDLEMMAR

Fråga 1: Om Gud använde evolutionen för att skapa kan vi inte ta Bibelns första kapitel bokstavligt, och kan vi inte göra det – varför ska vi då ta resten av Bibeln bokstavligt?

Svar: För att respektera auktoriteten hos de som skrivit ner Bibeln måste vi se på dem såsom de vill bli sedda. Ibland vill de bli tagna bokstavligt, ibland inte. Vi måste lyssna till dem, inte tvinga våra tankar och agendor på dem.

Genre och författarens syfte

Sättet att ta Bibelns författare seriöst är att fråga: "Hur vill den här författaren bli förstådd?" Detta är såväl vanligt hyfs som ett bra sätt att läsa på. Det är faktiskt ett sätt att praktisera Gyllene regeln. Vi vill alla att andra ska ta sig tid och fundera på om vi vill bli tagna bokstavligt eller inte. Om du skrev ett brev till någon och uttryckte: "Jag ville bara strypa honom!" hoppas du att läsaren förstår att det du säger är en metafor. Om hon

ringer polisen för att de ska gripa dig, har du all rätt att tycka att hon kunde ansträngt sig att förstå om du menade det bokstavligt eller inte.

För att avgöra hur en författare vill bli läst måste vi avgöra inom vilken genre författaren skriver. I Domarboken 5:20 läser vi att himlens stjärnor kom ner och stred mot kananéerna på israeliternas sida, men i Domarboken 4 – som beskriver striden – nämns inte något sådant övernaturlig ingripande. Har vi funnit en motsägelset? Nej, eftersom kapitel 5 har alla yttre tecken på den hebreiska poetiska genren, medan kapitel 4 är skrivet som historisk narrativ prosa. Kapitel 4 återger vad som hände, medan kapitel 5 är Deborahs sång som beskriver den teologiska innebörden av det. Om man bläddrar fram till Lukas 1:1ff läser vi att författaren insisterar på att allt i texten återger vad som hänt i historien och att han kontrollerat emot ögonvittnenas vittnesmål. Detta är ett otvetydigt tecken på att författaren vill bli tagen som att han faktiskt beskriver verkliga händelser.

Detta innebär inte att det alltid är helt klart vad de bibliska författarna har för avsikt eller vilken genre det rör sig om. Första Moseboken 1 och Predikaren är två exempel på texter som alltid skapar debatt, eftersom kännetecknen inte alltid framträder kristallklart. Men principen är: När vi hävdar att en del av Skriften inte ska tas bokstavligt, hävdar vi därmed inte att ingen annan del ska tas bokstavligt.

Genre och Första Moseboken 1

Vilken genre är då Första Moseboken 1 skriven i. Är det prosa eller poesi? I det här fallet är båda svaren felaktiga. Edward J. Young, konservativ expert på hebreiska som läser de sex dagarna i kapitel 1 som historiska, erkänner att Bibelns första kapitel är skrivet i ”upphöjt, semi-poetiskt språk”.⁴ Samtidigt är det en narrativ som beskriver en serie av händelser, som använder de *wayyigtol*-uttryck som är karaktäristiska för prosa, men däremot inte nyckelkännetecknen för hebreisk poesi, det vill säga parallellism. I Mirjams

sång i Andra Moseboken 15 har vi ett exempel med tydliga tecken på de poetiska rekapitulationer eller upprepningar som återfinns i poetisk parallellism:

”Faraos vagnar och här kastade han i havet,
hans utvalda krigsmän dränktes i Röda havet.

Djupen övertäckte dem,
de sjönk till botten som sten.”
(2 Mos 15:4-5, SFB 2014)

Å andra sidan, vilket många har noterat, är prosan i Första Mosebok kapitel 1 extremt ovanlig. Den har refränger, upprepade uttryck som återkommer som de gör i hymner eller sånger. Det finns flera exempel, såsom den sju gånger upprepade refrängen, ”Och Gud såg att det var gott”, det tio gånger upprepade ”Gud sade”, tio gånger ”let there be” [”Varde [ljus]” och liknande uttryck i främst 1917 års översättning, övers. anm.], det sju gånger upprepade ”och det skedde” och så vidare. Uppenbarligen är detta inte en stil som någon skriver i, efter att ha blivit ombedd att tala om vad som hände.⁵

Dessutom är orden för solen (”det större ljuset”) och månen (”det mindre ljuset”) högst ovanliga och poetiska, och används inte någon annanstans i Bibeln, och ”boskapsdjuren” är en term för djur som vanligtvis begränsas till den poetiska diskursen.⁶

Allt detta får C. John Collins att dra slutsatsen att genren är:

”... vad vi kan kalla *upphöjd narrativ prosa* [eng. exalted prose narrative]. Detta beteckning av genren hjälper oss på många sätt. För det första erkänner den att vi har med narrativ prosa att göra... vilket inkluderar att den gör sanningsanspråk om världen vi lever i. För det andra erkänner vi genom att kalla den upphöjd att... vi inte ska tvinga på texten en ”literalistisk” hermeneutik.”⁷

Det starkaste argumentet för synen att författaren av Första Moseboken 1 inte ville bli tagen bokstavligt får vi genom en jämförelse av ordningen för skapelsens förlopp i kapitel 1 och 2. Kapitel 1 ger oss en skapelseordning som inte följer någon ”naturlig ordning” alls. Exempelvis finns det ljus (dag 1) innan det finns några källor till ljuset – solen, månen och stjärnorna (dag 4). Det finns vegetation (dag 3) innan det finns någon atmosfär (dag 4, då också solen skapades) och därför tycks det finnas vegetation innan regn kunde ha fallit. Detta är naturligtvis inte ett problem i sig för en allsmäktig Gud. Men Första Moseboken 2:5 säger: ”Det växte ännu ingen buske på jorden och ingen ört hade ännu skjutit upp ur marken. Ty Herren Gud hade inte låtit det regna på jorden och det fanns ingen människa som kunde bruka den” (SFB 2014). Även om Gud inte var tvungen att följa vad vi skulle kalla en ”naturlig ordning” i skapelsen, lär denna vers oss att han gjorde det. Uttrycket är kategoriskt: Gud hade inte låtit vegetationen växa upp på jorden innan det fanns atmosfär eller regn. Men i det första kapitlet har vi vegetationen innan det är möjligt för regnet att falla eller människan finns där. I första kapitlet betyder den naturliga ordningen ingenting – det finns tre ”afton och morgon” innan det finns en sol som går upp och ner. Men i andra kapitlet är den naturliga ordningen norm.⁸

Slutsatsen är att vi kan läsa händelsernas ordning som bokstavliga i andra kapitlet men inte i första, eller (vilket är mycket mer osannolikt) att vi kan läsa dem som bokstavliga i första men inte andra kapitlet. Oavsett vilket kan du inte läsa *båda* som berättelsen som återger historiska händelser så som de hände rakt-upp-och-ner. Vi måste till och med fråga oss om de båda ska tas bokstavligt då författaren förde samman dem, eftersom de (utifrån en sådan läsning) inte går att förena. Det bästa svaret är att det inte är meningen att vi ska förstå dem på det sättet. I Andra Moseboken 14-15 (när Israel går över Röda havet) och Domarboken 4-5 (när Israel besegrar kanaanéerna och Sisera) finns en historisk återberättelse till-

sammans med en mer poetisk ”sång” som förkunnar innebörden med händelsen. Det kan vara något liknande som författaren till Första Mosebok tänkte sig här.

Så vad innebär detta? Det innebär att Första Moseboken 1 inte undervisar att Gud skapade världen på sex 24-timmars-dagar. Självklart undervisar den inte heller om evolution, eftersom den inte berör själva processen för hur Gud skapade mänskligt liv. Däremot utesluter den inte möjligheten att jorden är extremt gammal.⁹

Vi kommer inte fram till denna slutsats därför att vi vill bereda väg för en viss vetenskaplig uppfattning om sakernas tillstånd, utan därför att vi vill vara sanna mot texten och lyssna så noggrant vi kan till vad den inspirerade författaren menade.

Fråga 2: Om biologisk evolution är sant – innebär det att vi bara är djur drivna av våra gener och att allt som har med oss att göra kan förklaras med det naturliga urvalet?

Svar: Nej. Tron på evolutionen som en biologisk process är inte det samma som att tro på evolutionen som en världsbild.

Idag sparas inte på krafterna när man hävdar att tron på den biologiska evolutionen som en process nödvändigtvis leder till tron på ”perennial naturalism” [jämför svenskans perenn, ungefär ”återkommande, ständig”, övers. anm]. Detta är Alvin Plantingas term¹⁰ och beskriver uppfattningen att allt som rör människans natur – vår förmåga att älska, handla, tänka, tro, använda språk, ha moraliska övertygelser, sätta tro till Gud och skapa konst och filosofi – kan förstås som att ha sitt ursprung i slumpmässiga genetiska mutationer (eller någon annan källa till olikheter) och därför bara återfinns i mänskligheten i dag på grund av det naturliga urvalet. Vi kan känna att några beteenden är universellt riktiga och ska utföras, medan andra är universellt felaktiga och inte ska utföras, oavsett om de främjar vår överlevnad eller inte. Men ”perennial naturalism” insisterar på att dessa känslor existerar, *inte* på

grund av att de är universellt riktiga, utan blott och bart på grund av att de hjälpte våra förfäder att överleva.

En av hjärteprinciperna för ”de nya ateisterna” är att ”perennial naturalism” flödar med självklarhet från tron på arternas biologiska evolution. Ett framträdande exempel var Sam Harris kritik mot Francis Collins, när han [2009] utnämndes till chef för myndigheten National Institute of Health, NIH. Harris var allvarligt bekymrad över att Collins såsom troende kristen menade att den mänskliga naturen bär på faktorer (såsom intuition för Guds moraliska lag) som vetenskapen inte kan förklara. På grund av detta påstods Collins förneka att vetenskapen kunde ge ”svaren på de mest pressande frågorna om den mänskliga existensen”. Detta bekymrade Harris. Han skrev:

”Såsom en som tror att vår förståelse av den mänskliga naturen kan härledas ur neurovetenskap, psykologi, kognitiv forskning och beteendekonomi, bland andra [vetenskapliga discipliner], oroas jag av dr Collins tankebanor... Måste vi verkligen lägga framtiden för den biomedicinska forskningen i USA i händerna på en man som ärligt påstår att en vetenskaplig förståelse av den mänskliga naturen är omöjlig att uppnå?”¹¹

Sam Harris resonemang är tydligt. Om du tror att det mänskliga livet formades genom evolutionära biologiska processer (härefter använder jag förkortningen EBP), måste du också tro på ”The Grant Theory of Evolution” (härefter förkortat GTE) som förklaringen på varje aspekt av den mänskliga naturen. Collins, menar han, måste se att människor inte har någon ”odödlig själ, fri vilja, [kunskap] om den moraliska lagen, andlig hunger, genuin altruism” grundat på vår relation med Gud.¹² Evolution, hävdar Harris, har visat oss att allt detta är illusioner. Varje beståndsdel i det mänskliga livet har en naturlig och vetenskapligt förklarbar orsak. Om du tror på EBP, måste du tro på GTE.

GTE håller mycket snabbt på att bli vad Peter

Berger kallar en ”rimlighetsstruktur”. Detta innebär en uppsättning av trossatser som anses vara så grundläggande, och med så mycket stöd från auktoritativa personer och institutioner, att det blir alltmer omöjligt för enskilda personer att ifrågasätta dem öppet. En rimlighetsstruktur är något ”givet” som underbyggs av enormt socialt tryck. Här är de nya ateisternas författarskap viktiga att ta i beaktning, då deras attityd är mer övertygande än deras argument. Deras förakt och vägran att visa någon som helst respekt för sina meningsmotståndare är trots allt inte en ansträngning för att vederlägga dem logiskt, utan för att frysa ut dem socialt och få deras egen uppfattning att uppfattas som en rimlig struktur. De håller på att lyckas.

Detta skapar problem för kristna lekmän om de hör sina förkunnare eller lärare säga att Gud kan ha använt EBP för att frambringa olika livsformer. Evolution som en allomfattande teori används nu på populärnivå för att förklara så gott som varje mänskligt beteende.

Många kristna församlingsmedlemmar står emot allt detta och försöker hålla fast vid någon känsla av mänsklig värdighet genom att ansluta sig till ”fiat-kreationismen”. Detta är inte en förskjutning som sker av sofistikerade teologiska och filosofiska skäl, utan den sker intuitivt. För dem är ”evolution” en enda stor vaxklump. De uppfattar det som att, om du tror på evolutionen är vi människor bara djur styrda av våra inre, genetiskt motiverade drifter. Jag har sett kristna läsa följande citat ur David Atkinsons bibelkommentar, under ett bibelstudium av Första Moseboken 1-2, och bli förvirrade:

”Om ’evolution’ blir... upphöjd till statusen av en världsbild om hur verkligheten är beskaffad, uppstår en direkt konflikt med biblisk tro. Men om ’evolution’ tillåts förbli på nivån av en vetenskaplig, biologisk hypotes, tycks det som om det finns färre skäl till en konflikt mellan konsekvenserna av den kristnes tro på en Skapare och vetenskapens utforskning av det sätt som Gud –

på biologisk nivå – har gått till väga i sina skapande processer.”¹³

Atkinson säger här att du kan tro på EBT utan att tro på GTE. Jag har sett förståndiga, välutbildade församlingsmedlemmar verkligen kämpa med den åtskillnad Atkinson gör här. Inte desto mindre är det just denna distinktion vi måste göra, annars kommer de aldrig förstå den betydelse EBP har.

Hur kan vi då hjälpa dem? Jag menar att kristna pastorer, teologer och vetenskapsmän som vill argumentera för att EBT kan vara förklaringen biologiskt, måste lägga mycket stark betoning på att samtidigt argumentera emot GTE. Här har kristna filosofer banat en väg, och det finns mycken god kritik av filosofisk naturalism.

Många känner till Alvin Plantingas ”Evolutionary Argument against Naturalism”, där han framför argumentet att ”Evolutionen är (så att säga) bara intresserad av adaptiva beteenden, inte av verklig tro. Det naturliga urvalet bryr sig inte om vad du tror; det är bara intresserat av hur du betar dig.”¹⁴ Så här löper argumentationslinjen: Ger (enbart) det naturliga urvalet oss kognitiva förmågor (känsloperception, rationella intuitioner om dessa perceptioner och minnen av dem) som ger upphov till sanna trosuppfattningar om den verkliga världen? Ja – så länge som sann tro producerar beteenden som främjar vår överlevnad. Men vem kan säga när vi passerat den gränsen? Om en teori gör det omöjligt för oss att lita på vårt sinne, gör den det också omöjligt att vara säker på något vårt sinne säger oss – inklusive vad den säger om själva makro-evolutionen och precis allt annat.¹⁵ Varje teori som gör det omöjligt för oss att lita på vårt sinne är självförgörande.

Ett annat mycket viktigt område att argumentera emot GTE inom, är i fråga om dess strävan att bortförklara moralisk intuition. En utmärkt volym där åter igen kristna filosofer intar ledningen är Jeffrey Schloss, ed. ”The Believing Primate: Scientific, Philosophical, and Theological Reflections on the Origin of Religion” (Oxford, 2009).

Läs särskilt Christian Smiths kapitel ”Does Naturalism Warrant a Moral Belief in Universal Benevolence and Human Rights?” För övrigt är hans slutsats ”nej” [på frågan i kapitlets titel ”Kan naturalismen säkra den moraliska tron på universell godhet och mänskliga rättigheter, övers. anm.].

Vad får detta för konsekvens? Många ortodoxa troende kristna som tror på EBP blir ofta attackerade av kristna som inte gör det. Men detta kan minska spänningen mellan troende kring frågan, om de kan göra gemensam sak emot GTE. Och ännu viktigare är att detta är det enda sättet för att hjälpa kristna församlingsmedlemmar att göra åtskillnaden tankemässigt mellan evolutionen som biologisk mekanism och som en teori om hela livet.

Fråga 3: Om biologisk evolution är sann och Adam och Eva inte är historiska personer hur kan vi då veta varifrån synd och lidande kommer?

Svar: Tron på evolutionen kan vara förenlig med tron på ett historiskt fall och Adam och Eva. Det finns många obesvarade frågor kring detta ämne och kristna som tror att Gud använde sig av evolutionen måste här vara öppna för varandras olika uppfattningar.

Mitt svar på den inledande frågan är grundläggande negativ. Jag motsätter mig hela den riktning som frågeställarens tankar för oss i. Jag tror inte att du måste ta Första Moseboken 1 som en bokstavlig beskrivning. Jag tror inte heller att om man menar att det mänskliga livet formades genom EBP nödvändigtvis måste stå bakom evolutionen som en GTE. Däremot uppfattar jag den oro bakom denna fråga som mycket mer välgrundad. Faktum är, måste jag avslöja, att jag delar oron. Många ortodoxa kristna som tror att Gud använde sig av EBP för att forma det mänskliga livet förnekar inte bara kapitel 1 i Första Moseboken som en beskrivning av den verkliga historien, utan också kapitel 2. Adam och Eva är enligt dem inte historiska personer utan en allegori eller

symbol för mänskligheten. Kapitel 2 är därmed en symbolisk berättelse eller myt som vill förmedla sanningen att alla människor har vänt sig bort från Gud, och fortsätter att göra det, och är syndare.

Innan jag delar vad jag ser som bekymmersamt med denna uppfattning, vill jag komma med ett förtydligande. En av mina kristna favoritförfattare (för att uttrycka mig milt) är C.S. Lewis, och han trodde inte på Adam och Eva som historiska personer, men jag ifrågasätter inte att hans personliga tro var sann och sund. Mitt bekymmer gäller kyrkan som helhet, och för dess tillväxt och sundhet på sikt: Kommer några av våra historiska övertygelser och läror att försvagas på avgörande punkter, om vi förlorar tron på ett historiskt syndafall? Låt mig ge två områden där detta kan ske.

Skriftens tillförlitlighet

Det första problemet har att göra med läsningen av Bibeln som ett tillförlitligt dokument. Traditionellt har protestanter haft förståelsen att Bibelns författare var inspirerade av Gud, och därför kan vi genom att urskilja den mänskliga författarens intention och syfte med texten också urskilja vad Gud säger till oss i en given text.¹⁶

Så vad önskade då författarna till Första Moseboken 2-3 och Romarbrevet 5, som båda talar om Adam, förmedla med sin text? Första Moseboken 2-3 uppvisar inga tecken på ”upphöjd narrativ prosa” eller poesi. Den är skriven som en återgivning av verkliga händelser; den ser ut som historia. Detta innebär inte att Första Moseboken (eller någon annan text i Bibeln) är historia i den moderna, positivistiska innebörden av det ordet. Författare som berättade om historiska händelser vid den här tiden kände sig fria att ändra kronologin och dra samman tidsramarna – att utelämma enorma mängder information som moderna historiker skulle bedöma som grundläggande för att ge ”hela bilden”. Lika fullt trodde de äldre historiker-skrivarna att de händelser de berättade om verkligen hade hänt.

De antika författarna kunde också använda bildligt och symboliskt språk. Bruce Waltke pekar exempelvis på att när psalmisten säger ”du vävde mig i moderlivet” (Ps 139:13), menade han inte att han inte hade utvecklats på det helt normala biologiska viset. Det är ett bildligt sätt att säga att Gud inrättade och styrde de biologiska processerna för hur människan formas i moderlivet. Så när det står att Gud ”formade människan av stoft från jorden” (1 Mos 2:7) kan författaren på samma sätt tala bildligt och mena att Gud formade människan genom normala biologiska processer.¹⁷ Hebreiska narrativ är oerhört sparsamma och endast intresserade av att berätta för oss det vi behöver veta för att förstå och ta till oss den lära som författaren vill förmedla.

Men finns det då – trots sammandrag, utelämnat material och bildliga beskrivningar – tecken på att detta är en myt och inte en historisk beskrivning? Några hävdar att vi måste läsa Första Moseboken 2-11 i ljuset av andra antika skapelsemyter från denna del av världen. Eftersom andra kulturer och samhällen skrev myter om just händelser som världens skapelse och den stora översvämningen, hävdar de som står för detta synsätt att vi måste erkänna att författaren till Första Moseboken 2-3 med stor sannolikhet gjorde samma sak. Författaren återgav helt enkelt en hebreisk version av skapelse- och flodmyterna. Han kan till och med ha trott att dessa händelser ägt rum, men därmed var han helt enkelt bara en produkt av sin tid.

Kenneth Kitchen invänder dock emot att det skulle vara så här det fungerade. Som framstående egyptolog och evangelisk kristen säger han följande, när han besvarar påståendet att översvänningsberättelsen (Första Moseboken 9) ska läsas som en ”myt” eller ”proto-historia” likt andra liknande berättelser från andra kulturer:

”I Mellanöstern gjorde man inte historia av myten (dvs. läste den som uppdiktad ’historia’). Faktum är att det exakt motsatta är sant – det fanns snarare en trend att mytologisera historien,

att fira faktiska historiska händelser och personer i mytologiska termer...¹⁸

Med andra ord talar bevisen inte för att Mellanösterns ”myter” över tid utvecklades till historiska beskrivningar, utan att historiska händelser snarare över tid tenderade att utvecklas till mer mytologiska berättelser. Kitchens resonemang är att om du läser Första Moseboken 2-11 i ljuset av hur den antika litteraturen i Mellanöstern fungerade, skulle du dra slutsatsen att – om något – var dessa kapitel ”högstämnda” redogörelser med omfattande sammandrag och bildligt språk, av händelser som faktiskt ägt rum. Sammanfattningsvis ser det ut som att ett ansvarsfullt sätt att läsa texten är att tolka Första Moseboken 2-3 som en redogörelse av en historisk händelse som faktiskt ägt rum.

Den andra relevanta texten i sammanhanget är Romarbrevet 5:12ff, där Paulus talar om Adam och syndafallet. Här är det ännu tydligare att Paulus trodde att Adam var en verklig person. N.T. Wright säger i sin kommentar över Romarbrevet:

”Helt klart trodde Paulus att det hade funnits ett ensamt, första par, vars manliga part – Adam – hade fått ett bud sig givet och brutit mot det. Paulus var, utan tvekan, medveten om vad vi skulle kalla historiens mytologiska eller metaforiska dimensioner, men han skulle inte ha betraktat detta som skäl att betvivla existensen av detta första, historiska par och deras ursprungliga synd.”¹⁹

Det är till denna punkt vi kommer. Om vi vidhåller uppfattningen att Adam och Eva inte är historiska personer, och man inser att författaren till Första Moseboken högst troligt försökte lära oss att Adam och Eva var verkliga människor som syndade – och att Paulus helt säkert försökte detsamma – måste man ta följderna för hur man då kan läsa Skriften på största allvar. Kanske säger man: ”Nåväl, de bibliska författarna var barn av sin tid och hade fel angående en del saker de

försökte lära sina läsare.” Den uppenbara följdfrågan blir: ”Hur vet vi vilka delar av Bibeln vi då kan eller inte kan lita på?”

Jag framför härmed inte något så tvärt som att: ”Om du inte tror på en bokstavlig Adam och Eva, då tror du inte på Bibelns auktoritet!” Ovan hävdade jag att vi inte kan ta varje text i Bibeln bokstavligt. Men nyckeln till att tolka Bibeln är Bibeln själv. Jag tror inte att Första Moseboken 1 kan tas bokstavligt eftersom jag inte tror att författaren förväntade sig att vi skulle det. Men med Paulus är det annorlunda. Han ville helt säkert undervisa oss om att Adam och Eva var verkliga, historiska personer. När man vägrar att ta en biblisk författare på orden, när han tydligt vill att man ska göra det, har man rört dig bort från den traditionella förståelsen av Bibelns auktoritet. Som jag sade ovan, betyder det inte att du inte kan ha en stark, levande tro själv, men jag tror att en sådan inriktning kan vara skadlig för kyrkan som helhet, och det kan helt klart leda till förvirring när det gäller församlingens medlemmar.

Synd och frälsning

Någon kanske gensvarar med att: ”Även om vi inte tror att det funnits en verklig Adam, kan vi acceptera undervisningen i Första Moseboken 2 och Romarbrevet 5, nämligen att alla människor har syndat och att genom Kristus kan vi bli fräslta. Så den grundläggande bibliska *undervisningen* är intakt, även om vi inte accepterar historiciteten i berättelsen om Adam och Eva.” Jag anser att ett sådant antagande är för simplistiskt.

Det kristna evangeliet är inte goda råd, utan goda nyheter. Det är inte råd om vad vi ska göra för att frälsa oss själva, utan tvärtom tillkännagivandet av vad som har gjorts för att rädda oss. Evangeliet är att Jesus har gjort något i historien så att vi, när vi förenas med honom i tro, får del av det han vunnit i sin gärning så att vi blir fräslta. Som pastor får jag ofta frågan hur vi kan dra fördel av något som Jesus gjorde. Svaret är inte så logiskt för moderna människor, men det var fullständigt logiskt för antikens människor. Det byg-

ger på idén att ingå i en ”sammanslutning” [eng. federation] med någon – i en legal och historisk solidaritet med sin pappa, en anfader eller någon annan familje- och klanmedlem. Du hålls ansvarig för (eller ges fördel av) vad den andre gör. Ett annat sätt att uttrycka det är att du är i en förbundsrelation med personen i fråga. Ett exempel är hur Akans hela familj straffades för Akans synd (Jos 7). Den antika och bibliska förståelsen är att en person inte är ”den han är” enbart genom sina personliga val, utan han blir ”den han är” genom sin miljö – i familjen och samhället. Så om han begår ett fruktansvärt brott (eller gör en stor och nobel välgärning), kommer andra som är sammanslutna med honom (i förbund eller solidaritet med honom) behandlas som om de gjort det han gjort.

Detta är hur evangeliets frälsning i Kristus fungerar enligt Paulus. När vi tror på Jesus, är vi ”i Kristus” – vilket är ett av Paulus favorituttryck och också ett tydligt bibliskt uttryck. Vi är i förbund med honom, inte därför att vi biologiskt är släkt med honom utan därför att vi tror. Så det han har gjort i historien ges till oss.

Vad har allt detta med Adam att göra? Mycket! Paulus argumenterar för samma slutsats i Första Korintierbrevet 15 angående Adam och Kristus som i Romarbrevet 5:

”Eftersom döden kom genom en människa, kom också de dödas uppståndelse genom en människa. Liksom alla dör i Adam, så ska också alla göras levande i Kristus.” (1 Kor 15:21-22)

När Paulus säger att vi är frälsta ”i Kristus” menar han att kristna har en gemenskap med Kristus som vilar på ett förbund, en sammanslutning. Det han gjorde i historien tillräknas oss. Men i samma mening säger Paulus att varje människa på samma sätt (han lägger till ordet ”liksom” för att betona detta) är ”i Adam”. Med andra ord var Adam en förbundsrepresentant för hela mänskligheten. Vi är i en förbundsrelation med honom, så att det han gjorde i historien till-

räknas oss.

När Paulus talar om att vara ”i” någon, menar han att vi är förbundna med dem och att det bandet till dem gör att deras agerande i historien tillräknas oss. Det är omöjligt att vara ”i” någon som inte har existerat historiskt. Om Adam inte har funnits, faller hela Paulus resonemang – att både synden och nåden verkar inom ramen för ett förbund – samman. Du kan inte säga att ”Paulus var ett barn av sin tid, men vi kan ändå godta hans grundläggande undervisning om Adam”. Om du inte tror det han tror om Adam, förnekar du kärnan i Paulus undervisning.

Om man inte tror på mänsklighetens fall som en historisk händelse vid ett givet tillfälle, vad är då alternativet? Man kan postulera att några människor sakta började vända sig bort från Gud, i det att de alla använde sin fria vilja. Men hur spred sig då synden? Var det enbart genom dåliga föredömen? Det har aldrig varit den kristna undervisningen om ursprungs- eller arvssynden. Vi lär oss inte synden från andra; vi ärver en syndig natur. I sin fantastiska bok ”Original Sin: A Cultural History” skriver Alan Jacobs att var och en som har den klassiska augustinska synen på arvssynden måste tro att vi blivit ”gravt funtade” [eng. hardwired] för synd; vi lärde oss inte bara att synda genom de dåliga föredömena. Doktrinen innebär också att vi ursprungligen i vår natur inte bar viljan att synda, utan att vi fallit ur vår ursprungliga oskuld.²⁰

Ännu ett problem uppstår om man förnekar fallets historicitet. Om några människor började vända sig bort från Gud, varför kunde inte andra människor stå emot så att denna grupp blev mindre syndfull än andra? I sin bok om arvssynden insisterar Alan Jacobs på att det är grundläggande i den traditionella synen att hela mänskligheten är lika syndfull.

En modell

Om Adam och Eva är historiska personer kan de då vara resultatet av EBP? En äldre evangelisk kommentar över Första Moseboken av Derek

Kidner ger oss en modell för hur detta skulle ha kunnat ske. Först pekar han på att i Job 10:8-9 sägs att Gud formade Job med sina ”händer” likt en krukmakare formar leran från stoftet på marken, även om Gud uppenbarligen gjorde detta genom den naturliga processen när han som barn formades i moderlivet. Kidner frågar varför samma krukmakarterminologi i Första Moseboken 2:7 inte kan beteckna en naturlig process såsom evolutionen.²¹ Därefter säger Kidner:

”I Skriften är människan så mycket mer än *homo faber*, den verktygsskapande människan: hon konstitueras som människa genom inget mindre än Guds ande och avbild... [D]e intelligenta varelserna från en fjärran tid, vars kroppsliga och kulturella efterlämningar ger dem en tydlig status som ”moderna människor” enligt antropologen, kan ändå ha varit avgjort lägre stående än det livsplan som upprättades genom skapelsen av Adam... Ingenting kräver att den skapelse i vilken Gud andades mänskligt liv skulle ha varit av en art som på alla sätt var förberedd för mänsklighet...”²²

Så enligt denna modell fanns det en tidpunkt i utvecklingen av människan då Gud tog ut en ur denna population av verktygsskapare och överförde ”Guds avbild” på honom. Detta skulle då ha lyft honom upp till ett helt annat ”livsplan”. Vad hände sedan, enligt denna modell?

”Om detta... alternativ medförde några som helst tvivel på mänsklighetens enhet skulle det naturligtvis vara helt ohållbart. Gud... har skapat alla människor och folk ”av en enda människa” (Apg 17:26)... Men det är åtminstone tänkbart att efter den särskilda skapelsen av Eva, vilket etablerade det första mänskliga paret som Guds viceregener (1 Mos 1:27, 28) och befäste det faktum att det inte finns någon naturlig överbrygning från djur till människa, att Gud nu kan ha överfört sin avbild på Adams släktingar på sidolinjen, för att föra in dem i samma tillvaro

och existens. Adams ”federala” huvudmannaskap över mänskligheten sträckte sig ut, om det nu var så här, till hans samtida liksom vidare till hans avkomlingar, och hans olydnad gjorde båda lika arvlösa.”²³

Här lät Kidner sin kreativitet flöda. Han föreslår att den varelse som blev Adam genom Guds ingripande först utvecklades medan Eva inte gjorde det. Därefter sattes de i Edens lustgård som representanter för hela mänskligheten. Deras skapelse till Guds avbild och deras fall påverkade inte bara deras avkomlingar, utan också alla samtida. Genom denna berättelse räknar Kidner både med den kontinuitet mellan djur och människor som vetenskapsmän ser, och den diskontinuitet som Bibeln beskriver. Endast människor är skapade till Guds avbild, har fallit i synd och blir frälsta genom nåd.

Detta angreppssätt skulle förklara ständigt återkommande frågor som: Vilka var de människor som Kain fruktade skulle döda honom som hämnd för mordet på Abel (1 Mos 4:14)? Vem var Kains hustru, och hur kunde Kain bygga en stad full med invånare (4:17)? Vi kan till och med fråga varför Första Moseboken 2:20 ger en hint om att Adam gav sig ut för att ”finna” en maka om det bara fanns djur där? För Kidner var inte Adam och Eva ensamma i världen, vilket besvarar samtliga dessa frågor. Men det finns en annan fråga som hänger över de andra. Hur kunde det, enligt denna modell, finnas lidande och död före fallet? Några svar kan vi finna i Bibelns andra vers, där det står att ”Jorden var öde och tom” och fylld av mörker och kaos. De flesta traditionella uttolkarna menar att Gud ursprungligen skapade världen i detta ”formlösa” tillstånd och sedan fortsatte genom att lägga denna oordning under den skapande processen att skilja, förädla och utveckla såsom den beskrivs i Första Moseboken 1.²⁴

Men även denna traditionella tolkning innebär att det inte var fullkomlig ordning och frid i skapelsen från första stund. Det tycks också som om

Satan var närvarande i världen före Fallet. Vad är det som får oss att tro att Satan och hans demoner inte fanns i världen före tidpunkten då ormen visade sig? En av de största obesvarade (och obesvarbara) teologiska frågorna är: Vad gjorde Satan där? Om Satan fanns någonstans i världen var den, per definition, inte en fullkomlig plats.

Traditionell teologi har aldrig trott att mänskligheten och världen i Första Moseboken 2-3 befann sig i ett förhärsligt, fullkomligt tillstånd. Augustinus menade att Adam och Eva var *posse non peccare* (kapabla att inte synda), men att de föll till tillståndet av *non posse non peccare* (inte kapabla att inte synda). I vårt slutliga tillstånd av fullständig frälsning kommer vi däremot vara *non posse peccare* (inte kapabla att synda.) Eden var inte den fullbordade värld som väntar i framtiden. Några har pekat på att i Edens lustgård måste det ha funnits någon slags död och nedbrytning, annars hade frukten inte varit ätbar. Det kan ha varit så att Adam och Eva gavs en villkorad odödlighet och en försmak i lustgården, av vad världen skulle kunna vara med människor skapade till Guds avbild som lever i fullkomlig harmoni med Gud och hans skapelse. De fick erbjudandet att arbeta med Gud och lägga jorden under sig (1 Mos 1:28). Oavsett synsätt innebär idén att ”råda” och ”lägga jorden under sig” att skapelsen åtminstone var klart utvecklade. Även före fallet var världen inte formad på det sätt som Gud ville. Människor skulle arbeta med Gud för att kultivera och utveckla den.

Resultatet av fallet var, emellertid, ”andlig död” – något ingen varelse i världen tidigare hade känt, eftersom ingen någonsin hade varit skapad till Guds avbild. Människorna blev, vid samma tidpunkt, kapabla till långt större och långt värre ting än någon annan skapelse. Vi dör nu för evigt när vi dör fysiskt. Och eftersom vi nu är skilda från Gud, är världen under mörkrets makt och valde på ett sätt som inte hade kunnat uppstå utan fallet. Den fysiska världen suckar och vändas under förgängelsen på grund av att människor misslyckades som Guds förvaltare av skapelsen. Stör-

re ”naturlig ondska” kombineras med mänsklig moralisk ondska för att, i sanning, skapa en mörk och kaotisk värld. Till slut kommer världen att bli förnyad och bli allt det den skapades för (Rom 8:19-23), men bara då vi till slut blir allt det vi skulle vara genom den Andre Adams verk (1 Kor 15:42-45).

Andra modeller

Är då detta den enda modell som är möjligt för dem som tror på ett historiskt fall, men också tror att Gud använde evolutionen för att föra fram livet på Jorden? Nej. Några tror på teistisk evolution – att både Adam och Eva var resultatet av evolutionen och gavs Guds avbild och anda.²⁵ Andra menar att det är mer förnuftigt teologiskt och filosofiskt att tro på ”progressiv skapelse”, att medan Gud i stort använde evolutionen för att föra fram livet, skapade han både Adam och Eva genom en särskild handling, och att tesen om ett gemensamt ursprung med andra djur är fullständigt falsk.²⁶ Kidners modell är en slags hybrid mellan å ena sidan teistisk evolution och andra sidan gammal jord- och progressiv kreationism. Oavsett vilken ”modell” man använder för att reda ut relationen mellan Bibeln och vetenskapen, insisterar dock Kidnet på det följande:

”Det som är helt klart från dessa kapitel i Ljuset av andra delar av Skriften är deras lära att mänskligheten utgör en enhet, skapad till Guds avbild och fallen i Adam genom en handling i olydnad; och detta hävdas lika starkt i denna förståelse av Guds ord som i någon annan.”²⁷

Avslutande tankar

Hur får vi vetenskapens data att stämma med Skriftens undervisning? Den enklaste vägen för vetenskapen vore antagligen att svara: ”Vem bryr sig om Skriften och teologi?” Men då misslyckas man att göra Bibelns auktoritet rättvisa, något Jesus själv tog ytterst seriöst. Den enklaste vägen för teologin vore på motsvarande sätt att svara: ”Vem bryr sig om vetenskapen?” Men det skulle

innebära ett misslyckande vad gäller att ge naturen dess rätta plats som Guds skapelse. Psalm 19 och Romarbrevet 1 lär oss att Guds härlighet uppenbaras när vi studerar hans skapelse, även om båda dessa bibeltexter säger att i slutändan är det bara Skriften som är den ”fullkomliga” uppenbarelse av Guds tankar (Ps 19:7). Vi måste tolka naturens bok genom Guds bok. ”Det kan inte betonas för starkt att Skriften är det fulländade redskapet för Guds uppenbarelse... dess styrka ligger, precis som när vi talar om en fantastisk målning, i dess frimodiga selektivitet. Att läsa den med ena ögat på någon annan redogörelse vore att göra dess bild suddig och att missa dess vishet.”²⁸

Min slutsats är att kristna som önskar få en samstämmig bild av Skrift och vetenskap måste spänna ut ett större tält än både de antivetenskapliga ”religionisterna” och de antireligiösa ”scientisterna”. Även om jag i denna text argumenterar för betydelsen av att tro på bokstavliga Adam och Eva, har jag velat visa att det finns flera olika vägar att hävda detta och samtidigt tro att Gud använt EBP.²⁹

När Derek Kidner sammanfattade sin redogörelse för människans ursprung, sa han att hans synsätt var ett ”undersökande förslag... endast trevande, och min personliga åsikt. Den inbjuder till korrigerande och en bättre syntes”. Detta är den rätta attityden för alla oss som arbetar med denna fråga.

Tim Keller är förstepastor i Redeemer Presbyterian Church (PCA) i Manhattan, New York. Två av hans böcker, ”Varför ska jag tro på Gud?” och ”Korsfäst Konung”, finns tillgängliga på svenska. Texten används med tillstånd av författaren och är ursprungligen publicerad på: http://biologos.org/uploads/projects/Keller_white_paper.pdf

Översättning: Ola Nilsson, Reformedia

SEA Papers är Svenska Evangeliska Alliansens (SEA) essäserie inom evangelikal teologi och etik. SEA är ett nätverk av kristna tvärs över samfundsgränserna. Vår vision är:

- att bygga ett nationellt nätverk av evangelikala kristna i Sverige, som tillsammans och i sina olika sammanhang utvecklar och bidrar med evangelikal teologi och tillämpar den i församlingsarbetet, i den teologiska debatten och i samhällsdebatten
- att vara en konstruktiv kraft som i öppenhet, dialog och debatt driver ett evangelikalt perspektiv
- att förmedla impulser från och kontakter med den växande världsvida evangelikala gemenskapen

SEA:s teologiska bas utgörs av Lausannedeklarationen.

Noter

1. En bra populärt skriven bok av en vetenskapsman är Denis Alexander, "Creation or Evolution - do we have to choose?" (Oxford: Monarch Books, 2008.)
2. Se Christian Smith, red. "The Secular Revolution: Power, Interests, and Conflict in the Secularization of American Public Life" (University of California Press, 2003.) och Rodney Stark "For the Glory of God: how monotheism led to reformations, science, witch-hunts, and the end of slavery" (Princeton: 2003.)
3. Peter van Inwagen, "Explaining Belief in the Supernatural", i J.Schloss and M.Murray, red. "The Believing Primate: Scientific, Philosophical, and Theological Reflections on the Origin of Religion" (Oxford, 2009) sid136.
4. Edward J. Young, "Studies in Genesis One" (Presbyterian and Reformed, 1964) sid 82.
5. Henri Blocher, "In the Beginning: The Opening Chapters of Genesis" (IVP, 1984) sid 33.
6. Blocher, sid 32.
7. C. John Collins "Genesis 1-4: A Linguistic, Literary, and Theological Commentary" (Presbyterian and Reformed, 2006.) sid 44.
8. Meredith G. Kline, "Because it had not rained", Westminster Theological Journal 20 (1957-58), sid 146-157.
9. Det har förts fram ett stort antal övertygande resonemang av evangeliska bibelforskare som visar att släktleden i Bibeln, som leder tillbaka till Adam, är ofullständiga. Termen "var fader till" kan betyda "var förfader till". För ett sådant exempel, se K.A.Kitchen, On the Reliability of the Old Testament, pp.439-443.
10. Plantinga anser att de två stora alternativen till ortodox religiös tro är: a) "perennial naturalism" – och b) "kreativ antirealism" – det synsätt som ofta kallas "postmodernism" eller "poststrukturalism". Se "Christian Philosophy at the End of the Twentieth Century" i "The Analytic Theist: An Alvin Plantinga Reader" (Eerdmans, 1998.)
11. Sam Harris, "Science is in the Details", New York Times, July 26, 2009.
12. Ibid.
13. David Atkinson, "The Message of Genesis 1-11" (The Bible Speaks Today Series), sid31.
14. A. Plantinga, "Naturalism Defeated" 1994, tillgänglig via www.calvin.edu/academic/philosophy/vitual_library/articles/plantinga_alvin/naturalism_defeated.pdf
15. Detta argument läggs ut i detalj i A. Plantinga, "Warrant and Proper Function" (Oxford, 1993) kapitel 12. Se också William C. Davis, "Theistic Arguments", Michael J. Murray, ed. Reason for the Hope Within (Eerdmans, 1999) sid 39.
16. Visst är det så att Nya testamentets författare ser messianska bilder i Gamla testamentets profetior som utan tvivel var osynliga för profeterna själva. Men medan en biblisk författares text kan ha fler sanna innebörder än han avsåg när han skrev, kan den inte ha färre. Det vill säga, att vad den mänskliga författaren avsåg att lära oss, kan inte ses som felaktig eller numera obsolet, utan att vi lämnar den traditionella förståelsen av Bibelns auktoritet och trovärdighet.
17. Se Bruce Waltke, "Genesis: A Commentary" (Zondervan, 2001) sid 75. Naturligtvis noterar Waltke att Psalm 139 är poesi och att Första Moseboken 2 är narrativ, men det innebär inte att prosa inte kan använda bildligt tal och poesi bokstavigt tal. Det innebär bara att poesi använder mer bildligt och prosa mindre. Ett annat exempel på en narrativ som talar om den gudomliga makten bakom en naturlig process är Apg 12:23. Där får vi veta att medan Herodes Agrippa höll ett tal till folket "slog en Herrens ängel honom, därför att han inte gav Gud äran, och han blev uppäten av maskar och dog". Historikern Josefus återger också att Agrippa verkligen blev dålig vid tiden, och att det berodde på "allvarliga tarmobstruktioner". (J. Stott, The Message of Acts (IVP, 1990) sid 213. Här ser vi åter att Bibeln talar om Guds ingripande bakom en naturlig biologisk process.
18. K.A. Kitchen, "On the Reliability of the Old Testament" (Eerdmans, 2003) sid 425. Citerad i Collins, sid 252.
19. N.T. Wright, "Romans" i "The New Interpreter's Bible" vol.X, sid 526.
20. Alan Jacobs, "Original Sin: A Cultural History" (Harper Collins, 2008), sid 280.

21. Derek Kidner, "Genesis: An Introduction and Commentary" (IVP, 1967) sid 28.
22. Kidner, sid 28.
23. Kidner fortsätter och skriver: "Med ett möjligt undantag [1 Mos 3:20] uttrycks vår enhet som mänsklighet 'i Adam' och vår gemensamma ställning som syndare genom hans synd i Skriften inte i termer av arv utan av solidaritet." (Sid 30). Kidner kommenterar detta möjliga undantag – 1 Mos 3:20 där Eva kallas "modern till allt levande". Han beaktar att översättningen istället kunde vara något som "modern till all frälsning" efter frälsningen kommer att komma till världen genom hennes "säd" och att det är kontexten för namnet.
24. En annan populär syn på dessa verser är "gap-teorin", det vill säga att Gud skapade himlarna och jorden för att vara en plats av ordning och ljus, och att vers 2 sedan säger oss att världen blev kaotisk och mörk genom någon slags kamp och förstörelse, och att Första Moseboken 1 är berättelsen om hur Gud återskapade världen. Grammatiskt är "gap-teorin" inte så trolig, men det har funnits åtminstone fyra olika sätt att läsa relationen mellan satserna i verserna 1:1 och 1:2. Se Gordon Wenhams sammanfattning av denna diskussion i Gordon J. Wenhams, "Genesis 1-15" (Word Biblical Commentary, 1987), sid 11-17.
25. Se Alexander, "Creation or Evolution: Do We Have to Choose?"
26. Se Septemhernumret 1991 av the Christian Scholar's Review för artiklar av Alvin Plantinga, Howard Van Till och Ernan McMullin. Se också en sammanfattning av argumenten i W. Christopher Stewart, "Religion and Science" i "Reason for the Hope Within", ed. Michael J. Murray (Eerdmans, 1999), sid331.
27. Sid 30.
28. Kidner sid.31.
29. Denis Alexander, "Creation or Evolution: Do We Have to Choose?" (Monarch Books, Oxford, UK, 2008 talar om olika "modeller" genom vilka vi kan relatera undervisningen i Första Moseboken 2-3 med evolutionär biologi. Modell A ser avsnittet som en liknelse om varje individuell mänsklig varelse, dvs. att vi alla syndar. Modell B ser det som en bildlig redovisning av något som faktiskt hände med en grupp tidiga mänskliga varelser. Modell C ser Adam och Eva som verkliga historiska personer, men accepterar fullt ut att det mänskliga livet kommer från EBP. Modell D är gammal jord-kreationism och Modell E är ung jord-kreationism. (Se kapitel 10 och 12.) Även om Alexander räknar upp dessa fem modeller, är jag inte säker på att det uttömmar alla möjligheter. Derek Kidners förslag passar egentligen inte in i någon av Alexanders kategorier.
30. Kidner, sid 30.